

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Про прокуратуру : Закон від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні. 2023. URL: www.ombudsman.gov.ua/files/Dopovidi/Report-2023-1.pdf
4. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень–серпень 2023 р.). *Центр Разумкова*. URL: <https://is.gd/fmmkr8> (дата звернення: 06.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-103>

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСАД ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Ярмола Станіслав Олександрович

Начальник Регіонального управління Сил територіальної оборони «Південь» Сил територіальної оборони Збройних Сил України

Великомасштабна агресія Російської Федерації проти України та початок збройної конфронтації свідчать про порушення правил міжнародного гуманітарного права. В умовах такої ситуації особливо важливою стає потреба у спеціальних військових формуваннях, які не лише відповідали б за організацію оборони в зонах бойових дій, але й на тимчасово окупованих або контрольованих ворогом територіях. Саме сили територіальної оборони стають основою для забезпечення військової та національної безпеки держави в умовах, коли загрози безпеці змінюються та розширюються.

Зростання терористичних загроз, гібридні війни, кібератаки та інші форми сучасної агресії вимагають постійного удосконалення нормативних та інституційних засад функціонування системи територіальної оборони. В цьому контексті важливим є аналіз існуючих стратегій та положень, а також розробка нових підходів до організації та вдосконалення ефективності заходів територіальної оборони. Вказане обумовлює актуальність дослідження питань удосконалення нормативних та інституційних основ національної моделі територіальної оборони з метою вдосконалення її відповідності сучасним викликам та забезпечення ефективного захисту національних інтересів.

Що стосується інституційних засад, то чинне законодавство не передбачає змісту поняття «інституційні засади», натомість містить визначення спільно кореневих до нього слів, серед яких:

інституції соціального захисту (сукупність закладів та організацій, що надають соціальні послуги, які спрямовані на захист і підтримку осіб у складних життєвих ситуаціях) [1];

інституційна акредитація (процес оцінки та підтвердження відповідності організації або програми певним стандартам або критеріям) [2];

інституційний інвестор (великий фінансовий інститут або організація, яка інвестує значні суми грошей в цінні папери, акції, нерухомість або інші активи) [3].

У всіх цих термінах «інституційний» використовується як прикметник, що вказує на зв'язок з інституціями або системами, які мають певну організаційну або правову структуру. Відповідно Академічного тлумачного словника української мови, інституцією є установа чи заклад. Розмірковуючи про інституційну систему, Маслій І.В. звертає увагу, що невід'ємною ознакою інституційної системи є організаційна єдність його складових, що виражається в чіткому розмежуванні завдань та функцій окремих суб'єктів, їх одночасна взаємозалежність і взаємообумовленість та відповідальність за остаточні результати діяльності [4, с. 50]. Тобто, інституційні засади охоплюють структури, органи та принципи, на яких ґрунтується існуючий порядок установ та організацій у суспільстві.

Таким чином, нормативні та інституційні засади функціонування національної моделі територіальної оборони визначають правовий і структурний каркас, на якому ґрунтується вся система оборони країни, та включають закони, підзаконні нормативно-правові акти, які визначають правові рамки діяльності сил територіальної оборони, а також структури та органи, які відповідають за планування, координацію та виконання заходів з територіальної оборони. У даному контексті підтвердженням взаємозалежності нормативних та інституційних засад функціонування національної моделі територіальної оборони є їх двосторонній зв'язок: з одного боку, структури та органи територіальної оборони приймають нормативно-правові акти для врегулювання проблемних аспектів функціонування територіальної оборони, проте з іншого боку, саме нормативно-правові акти визначають правовий статус та місце таких органів територіальної оборони в системі органів влади.

Удосконалення нормативних та інституційних засад функціонування національної моделі територіальної оборони є ключовим завданням для забезпечення ефективності та надійності оборонного потенціалу країни. Це включає в себе а) внесення змін до Закону України «Про основи національного супротиву», зокрема, щодо

врегулювання питань міжнародного співробітництва та визначення його напрямів у контексті забезпечення територіальної оборони, б) створення незалежного органу та прозорих та ефективних механізмів контролю за цільовим використанням бюджетних коштів та в) залучення громадськості до процесів моніторингу та нагляду контролю за цільовим використанням бюджетних коштів щодо витрат на територіальну оборону. З метою забезпечення оптимальної відповідності сучасним викликам та загрозам, важливо постійно оновлювати та адаптувати законодавство та інституційні механізми до нових умов і вимог. Тільки шляхом постійного удосконалення можна забезпечити високий рівень готовності та ефективності системи територіальної оборони для захисту національних інтересів та безпеки країни.

Література:

1. Про затвердження Порядку проведення експериментального проекту з реалізації функціоналів першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери: Постанова Пенсійного фонду від 03.03.2021 року № 8-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/za400-21/ed20210303#n27>.

2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n683>.

3. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2017/2402 від 12 грудня 2017 року про встановлення загальних рамкових умов для сек'юритизації та створення спеціальної рамки для простої, прозорої та стандартизованої сек'юритизації, та внесення змін до директив 2009/65/ЄС, 2009/138/ЄС та 2011/61/ЄС та регламентів (ЄС) № 1060/2009 та (ЄС) № 648/2012: Міжнародний документ від 12.12.2017 року № 2017/2402. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_033-17/ed20210409#n34.

4. Маслій І.В. Інституційний механізм протидії криміналізації економіки: кримінологічне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук. О., 2015. 229 с.